

A

T

ACCUBITUM

ad agnum Paschalem,
Hebræorum veterum,

*ad illustrandum accubitus Servatoris
cum discipulis,*

PRÆSIDE

THEODORO DASSOVIO,

Ling. S. & Oriental. reliq. P. P.

collatis cum aliis sententiis
publice defender

RESPONDENS

M. SAMUEL GIERINGIUS,

Ruthena Silesius,

Ad d.

Maji, A. M DC XCVIII.

In Auditorio Majori.

VITEMBERGAE RECUSA,
LITERIS IO. GODOFREDI MEYERI, (4)
ANNO M D C C XIII.

05H 646

Taccubuerint Hebræi veteres, si Hierosolymis Paschalem agnum ederent, illud eruere viri Græce Latineque docti magna contentione industriæ aggressi sunt, adjectisque imaginibus subjecerunt oculis. Inter quos præcipui sunt *Johannes Baptista Villalpandus, in Explanacionum in Ezechielem Tom. 1. edit. Romana in fol. p. 293. Hieronymus Mercurialis de arte Gymnastica edit. Amstelod. in 4. p. 77. Petrus Ciacconius, de Iriclinio edit. Amstelod. in 12. p. 98. Jacobus Philippus Tomasinus de Tesseris hospitalitatis edit. Amstel. in 12. p. 143. Mathias Flacius in Clave scripturæ sacræ edit. Jenens. in fol. p. 1175. & Joan. Philip. Pfeifferus in tabula antiquitatibus Græcis præfixa, & in earundem libro 4. c. 34. edit. Regiom. & Lips. in 4. p. 699. seqq.* Qui licet aliquæ idonee commententur, nondum tamen omnia, quæ dici eam in rem ad Hebræorum mentem possunt, dixisse videntur iis, qui Hebræorum instituta solertius indagant. Unde operæ erit pretium, aliquæ uberius adjicere, nonnulla quoque modeste emendare, ut sua veteri instituti inter eruditos certitudo constet. Atque, ut totares meliori ordine expediatur, paucis il-

Iam thesibus divina gratia recensebimus. Sit itaque

THESIS I.

Accumbebant Hebræi, non assidebant mensæ.

§. I.

Non inficiamur equidem, in Ægypto adstitisse mensæ in Paschali cœna Hebræos veteres, sed illud non observabatur Hierosolymis, sicut nec succinctierant tum temporis, nec baculos tenebant manibus, nec sangvinem illinebant postibus, quin potius accumulabant mensæ, qui accubitus erat corporis reclinatio in lecto, & describitur a *Maimonide in Hilchot Chametzumazza c. 7. §. 8. edit. Venet. minoris in fol.*

אפילו עני שבישראל לא יאכל ער
 שויסב אשה אינה צריכה הסיבה ואם אשה השוכה היא
 צריכה הסיבה וכן אצל אביו והשמש בפני רבו צריכין
 הסיבור אבל תלמיד בפני רבו אינו מיסב אלא אם
 כן נתן לו רבו רשות והסיבת ימין אין לו הסיבור וכן
 המיסב על ערפו או על פניו אין זו הסיבה ואימתי צריכין
 הסיבה כשעת אכילת כזית מצה ובשתיית ארבע כוסות האלו
 ושאר אכילתו ושתייתו אם הסיב תרי זה משוכח ואם
 לאו

: לאו אינו צריך. *Etiam pauper in Israele non edat, nisi accubuerit. Femina non obligabatur, ut accumberet; si tamen esset femina bonorata, accumbere debebat. Filius quoque apud patrem, & servus, coram Domino accumbere debebant. Sed discipulo coram magistro non licebat accumbere, nisi impetrata a Magistro licentia. Neque accubitus in dextrum (latus), habebatur pro accubitu. Neque si quis accumberet, reclinans se in cervicem, vel prorsum jaciens in faciem, erat accubitus. Quandonam autem requirebatur accubitus? Eo tempore quo ederent, vel ad olivæ quantitatem panem azymum, & cum biberent quatuor pocula illa (paschalia); quod si quis reliqua quoque ederet, vel biberet accumberedo, magis laudabatur; quod si non, nec cogebatur.*

§. 2.

Ille autem accubitus non erat præcise circularis, nec probari illud ex eo potest, quia vocatur חסיבה & מיסה. Nam licet istæ voces a Radice סרב deriventur, quæ significat *circuivit, ambivit*, non tamen præcise circuitus & ambitus circularis indicatur, quoniam & ipsum nomen סביב, quod circuitum notat, etiam de circuitu quadrato adhibetur, quando sanguis dicitur spargendus circum altare holocaustorum, quod tamen altare quadratum erat, & corona dicitur circum mensam panum facierum facienda, quæ mensa itidem non rotunda, sed quadrangula erat. Unde *Kimchius in libro Radicum edit. Venet. in fol. 320. per סכוב & חקפה* sive ambiendi & cingendi verbis accubitum describit, nec figuram tantum circularem attendit; Unde &

verbum *הקיף* ambivit etiam de ambitu altaris accipitur, a *Maimonide* in *librum Miscbnicum Tamid. c. 7. §. 3. edit. Ravenfis in fol. f. 392. p. 1.* (ubi de sacerdote summo altare ambiente sermo est,) quod tamen non figuram habebat circularem. Itaque licet accubitus circularis in usu fuerit fortassis, non tamen videtur tam fuisse communis, quam accubitus quadratus.

§. 3.

Hinc melius expresserunt accubitus Servatoris cum discipulis *Hieronymus Mercurialis, Ciacconius, & Tomafius*, utpote qui mensæ quadratæ accubuisse illos arbitrantur, quam expressit *Villalpandus*, qui mensæ rotundæ accubuisse autumat, sicut etiam communiter effigiari rotunda mensa solet a pictoribus qui, hunc accubitus vel in altaribus vel alibi delineant.

§. 4.

An autem accubitus partim sedentis partim jacentis fuerit, quia verbum *היטב* accumbere, & verbum *ישב* sedere conjunguntur a *Maimonide*, in titulo de benedictionibus c. 7. §. 1. inquiri debet. *Buxtorffio* quidem juniori ita videtur in *dissertatione sexta de cæna Domini edit. Basiliens. in 4. p. 307.* qui præterea p. 309. quia illa duo verba a se invicem distinguuntur, juxta *Miscbnam de benedictionibus c. 6.* hinc Hebræos etiam sedendo cibum capere consuevisse opinatur. Cui quidem summo viro libera sententia relinquitur, negari tamen non potest verbum *ישב* etiam de accubitu dici, juxta *Jarchium in Ester. c. 1.* imo verba *Miscbnica de benedictionibus c. 6.* allega-

legata: הוּ יוֹשְׁבֵי כָל אַחֵר מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ חֲסוֹ אַחֵר
 לְכוֹרֵן מְבָרֵךְ לְכוֹרֵן non debere verti: *Si sedeant, unusquisque
 benedicit pro se ipso, si vero accumbant, unus benedicit pro
 omnibus, quo etiam sensu verba illa vertit Samuel Cle-
 ricus in Massechet Berachoth, sive titulo Talmudico, in quo
 agitur de Benedictionibus, Precibus, & gratiarum actioni-
 bus Oxonia in 8. edito p. 19. sed potius cum Paulo Riccio, in
 versione Berachoth debere Latine ita enunciari: Recum-
 bentibus quibusdam ad comedendum (ad singulas mensas)
 singulatim, unusquisque benedicit seorsim; si recubuerint
 (simul,) unus benedicit omnium nomine.*

S. 5.

Itaque ad Hebræorum mentem dici potest, ad ag-
 num paschalem accubuisse tantum judæos priscis
 temporibus, licet deinceps ad aliarum nationum &
 populorum imitationem pascha seculis sequentibus
 sedendo celebrarent. Proinde recte *Ioannes Lundius,*
im öffentlichen Gottesdienst der alten Hebræer ed.
Slesvicenf. in 8. p. 276. solum accubitum negata sessione
 defendit, & satis bene probat, licet autores Christianos,
 Hebrææ literaturæ gnaros, magis sequatur quam He-
 bræos ipsos.

THE-

*Accumbebant, inclinando corpus in
Latus sinistrum.*

§. 1.

Hujus ritus mentionem injicit *David Kim-
cbius in libro Radicum edit. Venet. in fol. p. 320.* il-
lumque ad omnem cibum, qvi ab Hebræis, edebatur,
accommodat, his verbis: שהיתה דרכם לישב על המאכל

והמשהה סביב סביב ובעת אכילתם ושתיהם היו נסמכים
על צד שמאלם דרך חשיבות קראו גם לסמיכה: הסיכה
וחרע כי לא קראו לשום סמיכה בעולם הסיכה כי א
בעת האכילה והשתיה שדרכם לשבת סביב:

*quia consuetudo illorum erat, collocare se ad cibum & potum
circum circa (mensam,) & tempore, quo comedebant, & bi-
bebant, in latus sinistrum inclinabant se, honoris er-
go, vocabant etiam inclinationem accubitum; scias
autem nullam unquam inclinationem (corporis) dictam
fuisse accubitum, nisi (factam) eo tempore, quo edebant &
bibebant, quia solebant collocare se circa (mensam.)*

§. 2.

Idem non modo Hebræis, sed & Græcis Roma-
nisque in usu fuisse probat *Joh. Henr. Heideggerus, in hi-
storia sacra Patriarcharum Tomo posteriore, exercitatione
deci-*

decima edit. Amstelod. secunda in 4. p. 319. & 320. ubi inter alia ita scribit: Accumbebant autem reclinata supera parte corporis in cubitum sinistrum, infera in longum porrecta, ac jacentes capite leviter erecto, dorso a pulvillis modice suffulto. Sed quæ de parte corporis infera in longum porrecta commentatur, ad Hebræos non pertinebant sed ad alios populos, ut ex thesi tertia constabit.

§. 3.

Consentit Joan. Guilielmus Stuckius, in Antiquitatum Convivialium libro secundo c. 34. edit. Tigur. in fol. fol. 255. p. 1. scribens: de quo sic Lambinus in illud Horatii Od. 27. lib. 1.

Et cubito remanete presso &c.

Hoc corporis habitu ac situ cœnabant Græci fere omnes & Romani illi veteres, accumbentes scil. & cubito innitentes non sedentes: cujus rei complures in ruinis & parietinis Italia vestigia ac monimenta vidi.

§. 4.

Modum autem inclinandi corpus in cubitum sinistrum delineat Jacobus Sponius in Miscellaneis eruditæ Antiquitatis, in dissertatione de Tripodibus figura 5. & 7. edit. Lugdun. in fol. p. 118.

§. 5.

Inprimis vero Hebræorum inclinationem
B
cor-

corporis describit *Majmonides in loco supra cit. Chametz umazza c. 7. §. 8.* his verbis: והסיבה אינה הסיבה וכן המיסב על ערפו או על פניו אין זו הסיבה: *Accubitus in dextrum latus non erat accubitus; ita quoque si quis accumberet (reclinando corpus) in cervicem, vel (jacendo pronus) in faciem (sive pectus), non erat accubitus.* Quibus paria leguntur in *Piske Harosch f. Ascher subnexis titulo de paschade edit. Amst. in fol. f. 139. col. 3. num. 20. §. in Schylchan Aruch, in Orach Chajim, Josephi Karonis, edit. Venet. in 8. f. 146. col. 3.* ubi hæc reperiuntur verba: כשהוא מיסב לא וטה על גבי ולא על פניו ולא ער: *Cum accumbit (Judæus) non inclinet se in dorsum, vel in faciem, nec in dextram, sed in sinistram.*

§. 6.

Licet vero cum Romanis accubitum hunc haberent Hebræi veteres communem, non tamen in ea re Romanos fuerunt imitati, posteaquam in illorum redacti potestatem erant, siquidem illam inclinationem corporis in latus sinistrum signum vocabant libertatis, & etiam tempore templi primi, hoc signum libertatis, quod liberi ex Aegypto exierint, ita obtinuisse afferunt. Quam in rem scribit *Jarobius in Pefachim c. 10. edit. Amstel. in fol. f. 108.* מצה צריכה הסיבה כשאוכל מצה של מצו לילה הראשון כבני חורין שהוא זכר לגאולה *Panis azymus accubitum requirit, quando edit (Judæus) panem azymum ex præcepto, (divino) nocte prima (paschali) ut liberi homines, quia hoc est memoria redemptionis.*
Unde

Unde descendere in sententiam. P. Ciacconii de Triclinio p. 98. non possumus, arbitrantis: quod Hebræi jam inde a Pompejo in ditionem potestatemque Romanorum redacti (ut erat ea gens in iis, quæ patriis legibus non obviarent, in adulationem profusa) ad victoris dominantisque populi instituta, se victusque sui rationem accommodaverint.

THESIS 3.

Accumbebant alter ad genua alterius, ut pedes protenderentur in terram, quod dicebatur, in sinu accumbere.

S. 1.

Hujus rei vestigia leguntur in Gemara capitulis 10. Peſachim fol. 108. p. 1. ubi dicitur: עינן אכורכמי כל אחר נשען על ברכי חברו quæ explicantur a Jarchio in h. l. quilibet innitebatur genibus alterius, (si accumberet.) Et Jarchius in Gemaram Berachoth f. 46. p. 2. edit. Amstel. in fol. hanc in rem ita commentatur: שני לו למטה הימנו שאם הוצרך גדול: Secundus infra illum: (primum accumbebat) ut si primus vellet loqui cum illo, deberet se erigere.

S. 2.

Quod autem pedes protenderent in terram perspicue docet idem Jarchius, in Berachoth

loc. cit. quando scribit: בזמן שהי מטות רגילין היו
לאכל בהסיבה על צדו השמאלית מטה ורגליו לארץ
Eo tempore, quo duo erant lecti, solebant edere accumbendo,
(inclinantes se) in latus sinistrum, ut quis jaceret, & pe-
des protenderet in terram.

§. 3.

Romanis quoque in usu fuisse, ut alter in alteri-
us sinu accumberet, & hoc imprimis obtinuisse, si viri
cum uxoribus cœnarent, elegantissimis imaginibus il-
lustrat *Hieronymus Mercurialis, de arte gymnastica lib. 1.*
edit. Amstel. in 4. p. 61. & 62. ubi tamen apparet, supra
maritorum quoque genua uxores accumbere; quod
judæis insvetum erat. Inde propius ad Hebræorum
mentem accedit accubitus a *J. Lipsio delineatus edit. Ve-*
salienfis in 8. Tom. 3. ad p. 884. 885. ubi alter ad alterius ac-
cumbit genua, nisi quod pedes non in terram cum ju-
dæis protendant, sed in lecto accubitorio relinquunt.

§. 4.

Quam in rem rectissime ac erudite scribit *Antoni-*
us Bynæus de morte Jesu Christi lib. 1. c. 5. p. 407. edit. Am-
stel. in 4. Qui in lecto istiusmodi, qui interdum quidem u-
num tantum capere poterat, interdum vero locum præbebat
duobus, sæpius autem tribus, aliquando etiam quatuor aut
quinque, infra aliquem cubabat, accumbere dicebatur in illi-
us gremio vel sinu. Ita enim in sumendo cibo recumbebant
in lectulis, reclinata super a parte corporis in cubitum sini-
strum, ut capitibus quidem introrsum ad epulas, pedibus ve-

ro extrorsum porrectis, adeoque sequens accumberet in sinu prioris. Quæ deinde fusius adductis exemplis probat. Quando autem in præcedentibus commentatur ead. pag. *Vetustissimis temporibus sedisse ad mensam, ut nunc solitum est, non accubuisse Hebræos, ac tandem introductum apud eos accumbendi in lectis morem, adulatione ut credibile est Chaldæorum Assyriorumque, qui remansit invaluitque, Græcorum ac postremo Romanorum exemplo, a quibus subacti fuerunt domitique, superius ostensum est prolixè, non videretur sibi consentientes habere Literatores Hebræos. Nam verbum ישב *sedit*, si de cœna paschali adhibetur, idem significat quod היסב *accubuit*. Præterea antequam in Romanorum redigerentur potestatem, judæos accubuisse Hebræi afferunt; quamvis sedisse illos quoque, si non ederent paschalem agnum, non negetur.*

THESIS 4.

Accumbebant aliquot personæ in eodem lecto, & diversi adhibebantur lecti.

§. I.

Legitur quidem in titulo *Berachoth* s. *de benedictionibus* c. 7. edit. *Amstel. in fol. f. 46. pag. 2.*

כיצד סדר היסבה בומן שהן שתי מטות גדול מסב
בראש ושני לו למטה הימנו בומן שהן שלש מטות
גדול מסב בראש ושני לו למעלה הימנו שלושו לו למטה הימנו:

Quomodo se habebat accubitus? quo tempore erant duo lecti, precipuus accumbebat primo loco, & alter infra eum; quo tempore erant tres lecti, precipuus accumbebat primo loco, secundus supra illum (sive ut explicatur in Tosephoth h. l. ad primi sinistram ut cervicem primo obverteret) tertius infra illum (ut jaceret ad ejus genua.) Quibus paria reperiuntur in *Cesepb Mischne in Majmonidis tit. Berachoth c. 7.* Sed ista verba loquuntur de eo casu, si cœnarent vel pranderent tres vel duæ personæ seorsim, non vero ibi sermo est de cœna paschali, utpote ad quam non quilibet in peculiari accumbebat lecto, sed accumbebant aliquot in eodem lecto.

§. 2.

Hinc *Cl. Joannis Lightfooti verba in Math. 26, v. 26, edit. Roterodamens. in fol. 1. 2. p. 378.* non videntur cœnæ paschali congruere, quando scribit: *Facem præbent hæc historia isti Joan. 13. 23. 24. ubi Petrus, ut videtur, ab occipite Servatoris recumbens, loco post eum primo, non potuit cum eo colloqui, & de proditore sciscitari: supra caput ergo Christi Joannem prospiciens nutu eum excitat, ut interroget. Is loco a Christo secundo sedens, obversaque in illum facie sciscitatur.* Nam si Petrus Christo cervicem obvertisset, non inclinasset se in latus sinistrum, quod omnes qui cœnæ paschali accumbebant, facere tenebantur, sed inclinasset se in latus dextrum; Quid quod hæc verba, ut diximus, non de cœna paschali, sed alia cœna vulgari explicari debeant, ubi non præcise reclinatio in sinistrum latus requirebatur.

§. 3.

lotionem manuum porrigerentur,) quo tempore erant
 quinque (qui accumbebant,) incipiebant a principio, &
 quo tempore erant centum, incipiebant a minimo, donec per-
 tingerent ad quintum. Mensa vero removebatur ut
 commodius lavarent.

§. 6.

Non autem cum viris foeminae in iisdem ac-
 cumbebant lectis, nec servi aut infantes, utpote qui ne
 in eodem quidem sodalitia multo minus in eodem u-
 nius sodalitia lecto tolerabantur. Verba Majmoni-
 dis hanc in rem prolata in *Hitchoth Korban Pe-
 sach c. 2. §. 4. edit. Venet. secunda P. 3. f. 277. p. 1.*

אין עושין חבורה נשים ועבדים או קטנים ועבדים מפני
 שלא תהיה קלות ראש ביניהן אבל עושין חבורה כולם
 נשים אפילו בפסח שני וכולם עבדים — וכן אין עושין
*Non constituebant sodalitia (paschale) ex feminis, & servis aut infantibus
 & servis, ne leviter inter se agerent; sed constituebant so-
 dalitia ex meris feminis, etiam in paschate secundo, & ex
 meris servis ---- ita nec constituebant sodalitia totum ex
 agrotis, aut senibus, aut lugentibus. Ita etiam apud Græ-
 cos in conviviis virorum non accumbant mulieres,
 ceu docet Julius Caesar Bulengerus de conviviis edit. Lugd.
 in 8. p. 77.*

§. 7.

§. 7.

Lecti illi, ut se habuerint, indagari poterit quodammodo, ex descriptione lectorum *R. Simsonis*, qui est *Baalhattosepboth*, & in titulo *Celims* edit. *Amstelod. in fol. f. 26. seqq.* lectorum formam recenset. Nempe lecti erant ex funibus texti, ut funes ultra lectos prodirent (*fol. 29. p. 2. in f.*); & quidem texti per crucem, ut funus in longitudinem & latitudinem extenderentur. (*fol. 30. p. 1.*) & lectus ita funis textus facile dissolvi in suas partes posset (*fol. 30. p. 2.*) quibus lectis imponebantur primo omnium tapetes lanei, qui si viri præcipui accumberent, supponebantur stratis, & ad mul-
torum palmorum longitudinem infra strata prominebant; (*fol. 31. p. 1.*) quos tapetes etiam ex lino aut pilis constitisse *Majmonides in b. l.* asserit. Deinde insternebantur tapetibus strata, quæ itidem ultra lectorum prominebant longitudinem (*f. 31. p. 1.*) Stratis ejusmodi imponebantur pelles (*f. 38. p. 2. & f. 54. p. 2.*) Crura autem lectorum perforata erant utrinque, ut longitudo & latitudo lecti ingrederetur in crura, quæ erant. 4. (*f. 30. p. 1.*) solebatque cruri alicui alligari agnus paschalis, antequam mactaretur, ut eo melius præcaveri immundities ejusdem posset (*f. 31. p. 1.*) Particulæ quoque ligni, quæ vocabantur *Malbenim*, supponebantur cruribus, ne putrescerent, si immundum esset pavimentum, (*f. 29. p. 2.*)

C

§. 8.

§. 8.

Quæ ulterius a judæis explicantur. Nam idem *Simson* lectos fuisse funibus intertextos repetit in *Miscbnam Oboloth* f. 55. p. 1. & f. 61. p. 2. & *Nathan* in *Lexicò Aruch* f. 142. edit. *Venet. in fol. col. 2.* lectos fuisse oblongos scribit. Annulum quoque ferreum lecti pedes constrinxisse statuit *Maimonides* in *Miscbnam Oboloth* edit. *Rivensis* in fol. f. 273. p. 2. Denique lectorum altitudinem non nisi decem palmorum fuisse asseritur in *Piske Tosephot* subnexis titulo *Menacoth* numero 80.

§. 9.

Pulcherrime his congruunt, quæ leguntur in *Zacharia* Bogan *Archæologiis Atticis* lib. 6. sect. 2. c. 3. ed. *Oxonienf.* *Anglico idiomate scriptis* in 4. p. 278. ubi pellibus fuisse lectos etiam Græcorum lectos ex *Aristophane*, tapetibus autem; fuisse stratos ex *Homero*, & denique accubitum inclinatione in cubitum sinistra factum ex *Euripide* docte eleganterque probat.

§. 10.

Strata autem lectis imposita qualia fuerint, discitur ex doctrina de *Carim* & *Cesathoth* sive *Hebræorum* pulvinaribus majoribus & minoribus. Erant illa ex corio; ut docet *Simson* in *Celim* fol. 25. p. 2. & 32. p. 1. Unum substernebatur capiti, alterum corpori, fidem faciente *Bartenora* in *tit. Celim* f. de *vasis* c. 16. §. 4. & c. 20. §. 7. ubi asseritur quoque, quod lana vel plumis reple-

ren-

rentur; & in tit. de lavacris c. 10. §. 2. Quæ confirmantur in *Lexico Aruch edit. Ven. in fol. f. 81. col. 4. & a Majm. in tit. Celim c. 20. §. 2.* Implebantur etiam stramine vel Muchin sive mollibus linteis juxta *Simsonem in tit. Oholoth f. 60. p. 1.*

§. II.

Si autem sciscitemur, super quid sternerentur ista strata, non existimandum est quod super tabulata altiuscula fuerint extensa, ut *Hieronymus Mercurialis de arte gymnastica p. 8. arbitratur.* Nam illa strata sive pulvinaria majora & minora imponebantur lectis ex funibus contextis; neque sola illa pulvinaria vocabantur lecti, sed illæ funium texturæ, una cum pulvinariibus lecti appellabantur.

§. 12.

Videntur quoque cum lectos illos ascenderent detraxisse calceos, sicut etiam *Petrus Ciacconius & Fulvius Ursinus Romanos* detractis calceis nudis accubuisse pedibus demonstrant. Unde rectissime concludit *Antonius Bynæus in libris de calceis Hebræorum, curis secundis recognitis, & auctis edit. Dordracena in 4. p. 157.* apud Judæos eundem morem viguisse, prout ex Evangelica historia, in qua Servator & Apostoli more Romanorum illius ævi accumbebant, observarint viri eruditi. Sed quando ibidem addit: *ita non inepte homines eruditi ad hunc morem retulerunt hoc summi Numinis præceptum, quo Israelitas Pascha comedere jussit calceatos, ut hoc in re Paschale convivium etiam a reliquis differret, ne cal-*

ceos deponerent, quod pransuri aut cœnaturi solebant, intelligi de Paschali convivio Aegyptiaco, debet, quoniam in paschali convivio, si Hierosolymis institueretur, calceos æque ac in aliis conviviis Hebræi deponerent.

§. 13.

Calcei illi interdum erant scandalia, cujusmodi calceum depingit *Kapbelius in Omeck batacha f. 42. p. 1. edit. Cracov. in 4.* & describitur in *Mto, in Seder Mæd. Naschim, Ischuth &c. in Piske Schabbat* quod superius essent pelle tecta, inferius ex ligno, vel ex alia re dura constituerint, & partem superiorem cum inferiore clavis fuisse connexam circumcirca.

§. 14.

Lectos illos cum stratis plane omisit *Flacius in Clave in voce sinus*, quia forte non nisi accumbendi modum describere volebat, sine lectis.

§. 15.

Quomodo autem vocabulum מטה quod lectum significat, cum aliis lingvis congruat, explicat *Ludovicus Thomassinus in Glossario Universali Hebraico edit. Paris. in. fol. f. 617.* Cujusmodi vocum aliarum linguarum ex Hebræa lingua derivationem tentare quoque conatus est, sed non paricum *Thomassino* instituto in voce מטה aliisque *Marcus Meibomius, in Davidis Psalmis*
duo-

duodecim, & totidem S. Scriptura V. T. integris capitibus
edit, Amstel. in fol. ad Gen. c. XI.

THESIS 5.

Mensæ, ad quas accumbebant,
quadratae erant.

§. I.

Mensæ Hebræorum, si non omnes, attamen maximam partem videntur fuisse quadratae, (sicut & Salomonis mensæ quadratae erant) & quidem initio habebant parvas mensas, ex facilibus decorticatis factas, & vel unum vel duos cubiros in latitudine continentes, cujusmodi mensæ mentio fit a *Simone in tit. Celim. f. 37. p. 1.* Deinde ex lignis construebantur parva mensæ, de quibus legantur *Piske Harofch sive Ascher, subnexa titulo Pefachim, f. 139. col. 2.* Si vero sodaliticium convivantium esset majus, etiam majores adhibebantur mensæ, quæ habebant pedes, ut scribit *Simson in Celim f. 34. p. 1. & 36. p. 2.* Erant etiam in usu mensæ duplices, qualem delineat *Jacobus Kaphelinus in Omeck bala-scha edit. Cracov. in 4. f. 41. p. 1.* Fuisse autem quadratas colligitur ex *Simone in Obolorb f. 64. p. 2.* ubi de immunditie mensarum disputatur, & illas fuisse quadratas ac pedes se habuisse instar arcæ, cujus tegumentum & latera in longitudinem porrecta avulsa essent, indicatur.

§. 2.

Altitudo mensæ erat cubitus cū dimidio, ut Hebræi docent; cubitus autem erat communiter palmorum sex, adeoque commode ad hujusmodi mensas accumbebatur, inprimis cum & lecti essent humiles, & sine fatigatione conscenderentur.

§. 3.

Quia autem mensæ quadratæ erant, hinc etiam quælibet quatuor constabat pedibus, quod recte observat jam laudatus Hieronymus *Mercurialis* p. 79. quamvis unum vel duos tantum pedes p. 77. delineet.

§. 4.

Quodsi in integumenta mensarum inquiramus, licet facile largiamur, pro dignitate patris familias, si ille rex vel princeps esset, fuisse elegantiora & majoris pretii, tamen si de ordinario civium convictu loquamur, communiter testæ videntur fuisse mensæ corio. Mappas enim coriaceas memorat *Majmonides in P. 3. Mischnæ Tora, ed. Venet. in Hilcboth Celim. c. 27. §. 6. in librum Mischnicum Celim. c. 6. §. 4.* ubi scribit: וסקורטין הוא כלי וסעור אשר יאכלו עליו i. e. *secortea est instrumentum pellicum, super quod cibum capiunt.*

§. 5.

Denique non existimandum est, quasi semper suspenderentur lampades supra mensam, si cœnari

ri

ri judæi essent. Nam poterant etiam candelabris altioribus imponi lucernæ oleo repletæ, ut lumen cœnantibus præberent. Hujusmodi candelabrum cui lucerna imposita est, ære incisum exhibet *Michael Angelus Causeus, de la Chaussée in Romani Musæi Roma in fol. editi sectionis 3. tabula 13, quam tabulam f. 79. ita interpretatur: Candelabris utebantur veteres, cum rem divinam faciebant: in illis figebantur candela & funiculi ardentes vel etiam lucernæ olearia ponebantur, minus tamen ad lumen exhibendum, quam ad sacrificii decus & majestatem.*

THESIS 6.

Accumbebant velatis capitibus.

§. I.

Hæc obvelatio discitur ex *Gemara Berachoth edit. Amstel. in fol. f. 51. p. 1. ubi dicitur, quod poculum paschale requirat עיטור* sive obvelationem capitis. Attendit quoque illam *Cl. Lightfootus, qui in Hor. Hebr. in Matb. 26. edit. Roterod. in fol. T. 2. p. 380. col. 1. ita scribit: עיטור obvelatio i. e. ut Rabb Papa, velat se & confidet, ut R. Issai sudarium expandit in caput suum, נוטלו כשתו ידיו, poculum accipit manu utraque, at dat in manum dextram, elevat a mensa, oculos in illud figit & c. sunt qui dicunt dono impertit suis.*

§. 2.

§. 2.

Facile quoque probari potest ex regulis vivendi & ceremoniis Hebræorum veterum. Nam illi nullas preces, nullas benedictiones recitabant nisi velatis capitibus, quarum precum & benedictionum historiam fuse interpretatur *Campegius Vitringa in Synagoga veteris lib. 3. part. 2. cap. 13. seqq. edit. Franeqverana in 4. p. 1022. seqq.*

§. 3.

Itaque cum benedictiones etiam in paschali cœna recitandæ essent, vel ad pocula paschalia, vel etiam benedictiones post cibum sumptum, utique velari capita debebant, ad minimum eo tempore, quo recitabantur.

§. 4.

Non autem videtur, quod obvelarint capita istis velaminibus, quibus utebantur in synagogis, cum preces recitabant, quæque habebant adjecta penicillamenta, sive Zizith. de qua veste conferatur *Maj. in P. 1. edit. Venet. minoris in fol. in Hilbot zizith. fol. 93. p. 2. f. 49. & seqq.* Ita quidem asserit *Gilbertus Genebrardus in Chronographia lib. 2. edit. Paris. in fol. pag. 220.* ubi ita scribit: *quarto (induit pater familias) tunicam sive vestem quadrangulam manicarum expertem, quæ reliquis omnibus indu-*

*indumentis super impositae quatuor angulis, sive extremitatibus emittit filaretorta, sive simbrias Num 15. ubi hoc vestis genus in precibus, & solemnibus imperatur, Moses Tisfit appellat, judaei hodie Tallith, quasi involucrum sive indusium non admodum differens ab Ephod lineo, quo aliquando David usus est &c. Nam cum his sacris ornamentis celebrabatur non tantum caena paschalis sed & Aphicomim &c. Sed tamen nullum est hujus rei vestigium apud veteres. Itaque potius velasse se judaeos sudariis dicendum est, quibus alias creberrime extra precum utebantur tempora. De hac obvelatione capitum, quae fiebat sudariis, legitur in *Bartenora, in Celim c. 29. §. 1.* Neque sola capita, sed & partem tegebant corporum, ut testatur *Maj. in libro de Sabbato c. 19. §. 19.* Unde colligaria cursoribus solebant ne illos in cursu impedirent, ut scribitur in *Lexico Aruch. edit. Ven. in fol. f. 148. col. 3. in init.* Interdum etiam sudariis duobus velabantur capita, quemadmodum legere est in *Schibble Leketb edit. Ven. in fol. f. 13. col. 4.* Erant autem communiter ex lineo, ut passim Hebraei inculcare solent.*

THESIS 7.

*Accumbebant tantum ad aliquos
caena paschalis cibos.*

§. I.

Docetur hoc in *Kizzur Piske Harosch subnexis titulo*

D

Pe-

Pesachim cap. ult. §. 20. ed. *Amstel.* in fol. f. 139. col. 3. verbis sequentibus: מצה ערובה הסבה כוית ראשון וכוית של

אפיקומן: ואם אכל בלא העכה צריך לאכל פעם אחרת ויין נמו בעי הסבה כל ד' כוסות: ואם שתאן וכלא והסבה צריך לשתות פעם אחרת בהסבה וצריך לכרך עליו ומרור

: לא בעי הסבה: *Panis azymus requirebat accubitus, etiamsi tantum instar olive de primo (pane azymo comedisset,) & instar olive de Aphicome. Quodsi edisset sine accubitu, debebat iterum edere altera vice. Vinum quoque requirebat accubitus, ad omnia 4. pocula (paschalia). Quodsi bibisset, sine accubitu, debebat bibere altera vice accumbendo, & debebat recitare benedictionem super illud (poculum.) Herba autem amara non requirebat accubitus.*

§. 2.

Paria his reperiuntur in *Schibble Leketh in Hitchoth* *Pesach* edit. *Venet.* in fol. f. 29. col. 4. in fine, ubi simul accubitus in sinistrum latus, & feminarum honoratarum accubitus explicantur, ac fol. 30. col. 1. copiose de herbis amaris illarumque speciebus differitur.

§. 3.

Videtur quoque ad agni ipsius comestionem requisitum utique fuisse accubitus.

§. 4.

§. 4.

Qui autem ad omnes accumbere cibos hujus cœ-
næ cupiebat, facere illud poterat; sed ad aliquos ita ne-
cessario reqvirebatur accubitus, ut sine illo frustra e-
derentur.

THESIS 8.

*Accumbendo lavabantur manus
post cibum sumptum.*

§. I.

Hoc luculenter docet *Majm. T. 1. in Hilbotb Bera-*
choth c. 7. §. 11. & 12. verbis sequentibus: גמרו מלאכול
מסלקין את השולחן ומכבדין את המקום שאכלו בו ואחר
כך נוטלין את ידיהם שמא ישוירו שם פירורין שיש בהן
כזית שאסור להלך בהן ולרחוץ עליהן אבל פירורין שאין
בהן כזית מותר לאברן ביד : הביאו להם מים לנטילה כל
שמברך ברכת המזון הוא נוטל ידיו תחלה כרי שלא
ישב הגדול וידיו מוזהמת עד שיטול אחר ושאר הסועדין
נוטלין ידן בסוף זה אחר זה ואין מכבדין בדבר זה שאין
מכבדין בידים מוזהמות ולא בגשריו ולא בדרכים

D 2

Si

Si desinerent edere, removebant mensam, & everrebant locum, ubi comederant; deinde lavabant manus suas. Fortassis enim relicta ibi erant mica, oliva habentes quantitatem, quæ conculcari non debebant, nec super illas lavari. Sed mica non habentes oliva quantitatem poterant manusperdi. Cum allata essent illis aqua ad lavandum, quicumque benedictionem post cibum recitabat, (sive præcipuus conviva,) lavabat manus suas primo loco, ne accumberet præcipuus manibus sordidis (& exspectaret) donec alius lavisset; postea reliqui conviva suo ordine lavabant demum, neque in eo querebant honorem, quia in manibus sordidis non querebant honorem, nec in pontibus, nec viis (uter præcederet.)

S. 2.

An autem accumbendo manus laverint quoque ante cibum inquiri adhuc debet? Fatetur quidem *Majmonides in Hilcoth Chamez Umazza c. 8. §. 7.* quod primo recitarint cum poculo vini benedictionem diei, deinceps laverint manus, & postea allata mensa fuerit herbis amaris, oleribus, panibus azymis, pulmento &c. instructa. Si itaque illam benedictionem diei, quæ lotionem præcedebat, accumbendo recitarunt, quod probabile, nondum certum est, dici etiam potest, quod accumbendo manus laverint ante cibum.

THE.

THESIS 9:

Accumbendo recitabant

Hallel.

§. 1.

Hoc Hallel five canticum Aegyptiacum continebat Psalms aliquot, videlicet Psal. 113. 114. 115. 116. & 118.

§. 2.

Recitabatur autem Hallel accumbendo, quia recitabatur ad duo pocula paschalia. Pocula vero bibebantur accumbendo, & quidem pars Hallel prior nempe Psalmus 113 & 114. recitari solebat ante poculum secundum, cum explicatus infantibus agnus paschalis cum herbis amaris, & aliis, quæ huc pertinebant, esset; pars autem altera nempe Psalmi sequentes recitabantur ad poculum quartum, sicut hæc omnia describit *Majm. l.c. Chamez Umazzac. 8.*

D 3

§. 3.

Non verosolum ad coenam sed & ad agni ma-
 stationem Hallel solebat recitari ut idem do-
 cet *Maj*, in *Korban Pefach* c. 1.
 s. 11. & 12.

05 H 646

ULB Halle

3

004 217 020

Inches
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
8

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

ACCUBITUM

ad agnum Paschalem,
Hebræorum veterum,

*ad illustrandum accubitum Servatoris
cum discipulis,*

PRÆSIDE

THEODORO DASSOVIO,

Ling. S. & Oriental. reliq. P. P.

collatis cum aliis sententiis
publice defendet

RESPONDENS

M. SAMUEL GIERINGIUS,

Ruthena Silesius,

Ad d. Maji, A. M DC XCVIII.

In Auditorio Majori.

VITEMBERGAE RECUSA,
LITERIS IO. GODOFREDI MEYERI,
ANNO M D C C XIII.

(4)